

تورک پوردی

①

تألیف : تورک پوردی

مقدمه : محمد علی

۱۳ حزیران ۱۳۳۹

صافی ۱۸

۲۱

آرتق قلمظلمك آچیلین
هر فکر نوینه ، نوره قارشى
چو کسون او-تون اعتادك
اوستنده دكل ياحقك عرشى ...

چك كوزلركى سعادن آرتق
يردن دوغيور بو كونكى انوار
يامالك اولان شو طوپراغكده
عمقنده قازارسك اعتلا وار .

كاز كونشك ضباى كافى
لازم سزه باشقه درلو بر نور ...
آچ كوزلركى ييقلسن اوچسون
ديده كده ياتان او ظل منفور .

هپ جاذبه لر ، آلكتربقلىر
بككر عتبه كده سائلانه ...
فن سائل صابر ك قيو كده
يوقدر خبرك خراب لانه !

نور ايچده سهار ايت تغدى
هپ لامعلر تنفس امله ..
خونكده شراره لر اوچوشون
بر كولسكه اولوب كوموله ليله .

اوكره نديككز كف يت ايتدى
أى مدرسه لر سمايه دائر .
بر پارجه ايلك زمينه آرق
مدفوندر او يرده قار جزاير ..

ماضيده كى سرنوشت مسعود
لايقمى بوكون كتاه اولقى ؟
بر كولسكه يا بر كول اولقى أى برج ؟
بر هيكل ايله خرابه اولقى ؟

أى مدرسه ، أى بناى عالى
غربك ، او جهان عبرتك سن
افكارنى آل ايچنده شايد
اصنامنى كورمك ايسته مرسهك !

مرمت جمال

عثمانليجه نك

يازيسى ، لغتى ، املاسى ، قواعدى ، ادبياتى

ادبيات

شوعنوانى قويديقدن صوكره ايچمه برمحزونلق چوكدى . انسان بوبابده
نه سويله يه جگنى ، نره دن باشلايه جغنى شاشيريور . بيرده هايدى ذهن پاتلاتديك ،
بين يورديكده اولديقجه تحقيقل يير مبحثى ميدانه قويديك . كيمك نظرينى
كندينه چويره چك . « جناب حق خدمتمزى تقدير ايده چك بيرقاچ قارئك
كوزينه راست كتيرسين ، ديه ليمده مطالعه مزى يوروتلیم .
عثمانلى ادبياتنك باشلانغيچى قونيه وحواليسنده كورولور . براز صوكره

بروسه و جوارنده ده شاعرلر تورمه مکّه باشلادی. بایزیده حمیدیه کتبخانه سنده کی
 (مجمع النظائر) کوزدن کچیریلیرسه سهی و لطیفی تذکره سی مطالعه اولونورسه
 هم شعریمزک طفولیت زمانلری، هم ده اوزمان شاعرلری کورولور. شوده
 کورولورکه: شعریمز ایلك باشلانغیچنده پارماق حسابی اوزره باشلاماشدر.
 فارسی عروضیه باشلاماش. فقط فارسی عروضندن ییزم پارماق حسابمزه
 ملایم اولانلری آلیشمش، پارماق حسابی شعرلر عوام آغزنده قالمشدر. بیرده
 اوزمان شعرلرنده تورکجه کله لر، مثلر، اصطلاحلر چوق قوللانیمشدر. بیرده
 اوزمانک شعرلری اکثریا مواعظه، سیر، غزوات، مدحیه ایله بمصاده عاشقانه
 حکیمانه اشعاردن عبارتدر. (سلطان ولدک اشعاری، عاشق پاشانک غریب نامه سی،
 یونس امره نك دیوانی، مسعود سعدتقازانی نك بوستان ترجمه سی) بوايک
 شعرلردندر. بونلردن یونس امره نك دیوانی پارماق حسابی نك بیرقاج چشیدنی
 حاویدر. دیگرلرینک وزنی ده پارماق حسابنه پک یاقین وزنلردر. بوشعرلر
 تصوف و اخلاق اوزرینه در. بوشاعرلرک عجملردن سرمشقلری حکیم سنایی،
 شیخ عطار، حضرت مولانا، حکیم نظامی در. بودورده مؤلفی بیلیمه دیکمز
 بیرچوق منظوم منشور ادبی اثرلر وارددر. بونلردن (جاماسب نامه) استادانه در.
 ارزک الرومی یوسف ضریر مولوی نك منشور و مفصل (سیرنبوی) سی
 و (فتوح الشام) ترجمه سی غایت آچیق و روان تورکجه در. آرمه صیره ینه بویولده
 شعرلری ده وارددرکه بیر پهلوان صحابی نك جنکینی توصیف ضمنتده ایراد ایدر.
 [ایشته ییزم اتالریمز بوکیبی اثرلری قیش کیجه لرنده اوقورلر، هم اسلامیتلرینی،
 هم بهادرقلرینی قولیندیریرلردی. بونلر غایت آچیق تورکجه اولدیغندن عوام
 هپسینی آکلاردی. شیمدیکی عوام سیرت پیغمبری یی، اسلام بهادرلرینک
 منقبه لرینی دکیل آدلرینی بیله بیلیمز. بوکیبی اثرلر طوقوز یوز اواخرینه قدر
 کزدی. تورککرده اسلامیتلرینی، ییکیتلرکینی محافظه ایتدیلر. بو اثرلرک
 اورتهدن چکیلیمه سیله ده اسلامیه، شجاعتنه ضعف طاری اولدی. بویولده
 بیلدیکم کتابلر: منظوم سیرت نبوی - نیازی قدیم مولوی. حمزه نامه -
 اوتوزجلده. تام نسخه سی بروسه ده امری افندیده در. شاهنامه ترجمه سی - منشوری
 مشهوردر. منظومی نادردر. بیر نفیس نسخه سی توفیق فکرت بکده ویا

برادر نده در. سلاطين نامه - منظوم عثمانلى تاريخيدير كه خلق آراسنده اوقونمق اوزره يازيلشدر. سلعان بايزيد ولى دورينه قدردر. بير نسخه سى محرر حقيرده در. بطل نامه - بونك ده منظوم. منشور نوعلى وار. صحيح نسخه سى اندر در. منظومك مصبوعى اله آليمايه جق صورتده ياكليش. همده بك ناقصدر. فرج بعدالشيده ترجمه سى - غريب سرگذشتلردن بحث ايدر، مفصل بير كتابدر، قريمى عبدالله بكمده بر نسخه سى واردر. بير قسمى اوروپاده باسلمشدر. بويولده اليوم اللى پارچه قدر اثر بولونه ييلير. بونلرلر قسم اعظمى طوقوز يوزدن اول، بير قسمى ده سكر يوزدن اول يازيلشدر. تأسف اولتور كه بوكون عوامز اوقويه جق نه بير سيرت نبوى، عقائد، اخلاق كتبي، نه ده عثمانلى تاريخى، مشهور تورك ييكتارينك منقبه سى موجوددر.]

بوندن صوكره شينخى، كريميانى، احمدى، كريميانى، جم سعديسى، لىلى مجنون مؤلفى جليلى [فضول بونى چوق اوقومش و بير چوق مضامينى المشردر.، مولد نبوى صاحبي سليمان چلبى كيبى بروسه و جوارى شاعرلى باشلار. بونلر متنوع عجم وزننده شعر سويله مكه، هر وادیده نرسى اشعارى سرمشق ايله مكه باشلاديقلى جهتله عجم لباس عروضه ايرى كيمكى تورك اندام الفاظنك صيفه مایه جغنى بك آجى بير صورتده تجربه ايشلر، يعنى غایت كوزل. نادر، مخيل معنارى چيركين زحافلر، اماله لاراتكاب ايدرك افاده به مجبور اولمشدردر. فقط ينه لسانه بير چوق عربى، فارسى كلملر قائمده مضطر قالمشدردر.

صوكره احمد پاشا، نجاتى باشده اولدينى حالده آناطولیده بر چوق شاعر، توره دى. ضيا پاشانك قولنجيه (توركى سحنه) بونلر تمل قويديلر. بس بللى بوندن اولكيلر يالكز تمل يرينى قازدبلر. فقط بوندن اولكيلر سلچوقى شاعرلى دگيلديلر. يز نه سلچوقى، نه ده قره مانى شاعرلردن بحث ايتمه ديك. حتى اك اسكى توركجه دنده بحث ايتمه ديك، بيزم فكر يمزجه يوقا ريده كى شاعرلرلر بولوندينى دورلرده آرتيق سلچوقى دولتنك شوكتى قلامه سنه بدل بروسه جوارنده كنچ، پارلاق بر عثمانلى حكومتى توره مشدى. صايد يغمز اثرلرده سلطان عثمان، اورخان - الى - مراد نانى به قدر ياشايان عرفانك اثيردر. از جمله شينخى

چلبی سلطان محمدک ، احمدی سنیان شاهک ، سعدی سلطان بک شاعریدر .
 هر نه ایسه : نجاتینک اشعارنده عربجه ، عجمجه کلهلر بیراز دها چوق اولمقله
 برابرینه تام بیر آناتولی شاعریدر . دیوانی اوزمانک مسلکینی ، مشرخی ،
 عادتیی ، ضرب مثلی ، تعبیرائی حاوی بر خزینه در که تورکلکده قیمتی بویو کدر .
 فقط احمد پاشانک بو قدر دکیل ، او بیر عجم مترجمیدر . ذالاً کندیسکی ترجمه طریقله
 عجمدن مضامین ، صنایع بدیعیه ، کوزل تعبیرات چالمقله مشهوردر . نوای احمد
 پاشایه اوتوز قدر غزللی کوندرمش . اوده سر مشق ایدیمش . فقط احمد پاشا
 او غزللردن (عجمک خزائن ادبی یغما ایله مک) صنعتی او کرشمش ده نوای ده کی
 ملیتپرورلک حسی نک فرقله بیلله اولمامش .

حاصلی بودور شاعرلری فصاحتی ، بلاغتی موضوع معناسنک خلاقه اوله رق
 لسانمزه ییغین ییغین یابانجی کلهلر صوقق ظننده بولونور کی عجب بیر مسلک
 اختیار ایله مشرودر . کذلک احمد پاشا عصرینک اک بویوک عالمردن اولدینی
 حالده یعنی عربجه ده عرب ادبیاتنده احاطه سی اولمق لازم کلدیگی حالده
 عربلرک قدیم شعراسنی اولسون کندیسنه سر مشق ایله مه سنه بدل رندان عجمه
 اقتدا ایله مشدر . حتی او قدر که کندیس ده تام بیر رند لاهالی حیاتی کچیرمش
 و مجرد یاشامشدر . اکر احمد پاشا او وقت پیزه عرب ادبیاتندن نمونه لر
 کوسترهیدی ، عجملردن آشیردیغه بدل عربلردن نقل معانی ایتسهیدی عثمانلیلق
 تام تورک مشربنه موافق مردانه بیر ادبیاته مالک اولوردی ده بو کونکی افلاس
 حصوله کلزدی .

[استطراد: ادبامزک عجمی تقلیدلرینه ، لسانمزه یابانجی کلهلری طولدورمه لرینه
 چوق سبب وار . او قدر که ایضاحی ایچون آریجه بیر رساله یارمله لیدر . بیز
 بوراده ممکن مرتبه تلخیص ایده جکیز .

عثمانیلر سلجوقیلری توارث ایتدیلر . سلجوقیلر خالص تورک اولدیلر
 حالده مسلکلی ، مشربلری عجمانه ایدی . علم دینده و آبیاتده خواجهلری
 ایرانلی ، یاخود بخارا جهتلرندن ایدی . شعرلری ، رسمی لسانلری فارسی ایدی .
 تورکلری بک حقیر کورورلردی . عثمانیلرک عسکرلکده ، آسایشی محافظه

خصوصنده مسلكلى تام تورك ياساسنه موافق ايسهده استانبول فتحه قدر علوم دينيه ، ادبيات ، صنايع ، تجارت كى شيلارله بحق اوغراشه ماديلىر . اهلنه يراقديلر . خلقده استانبول فتحه قدر اسكى سلحقى حياتى ياشادى . استانبوله حضرت فاتحك ، اخلاف كرامتك باشده علم شريف اولدينى حالده هر نوع ترقى اسبانى ايلرى كوتوردىكلرى ، اربابى احسانلره غرق ايله دكلىرى مشهوردر . فقط او ائشاده بلخ ، بخارا جهتلى هرچ و مرجندن قاچان ، ايرانده يكي استيلايه باشلايان روافض حكومتندن فراريدن علما و ادبا دوغرو استنبوله فوشديلر . پادشاهلرك احسانلرينه غرق اولديلر . ينه او ائشاده اندلس دى اعدايه كچديكى حالده اورا علماسى عرسنه كيتديلر . چونكه ماوراءالنهر ، ايران علما و ادباسى توركجهده بيليرلردى . توركلكه واقف ايديلر . ايكي لسانده شعرلر انشاد ايله بيليرلر ، رغبتده كوره بيليرلردى . قسم اعظمى فارسى زبان تورك ايدى . استانبولهده اى فارسى بيلن پادشاهلر ، پاشالر چوقدى . عرب علما و ادباسى ايسه توركجهده ، توركلكىده بيلمز ، اولره ياقينلىق حس ايتزدى . عربجه قصيده ايله جائزه آلق ممكن دكلدى . اسلاميتك محتشم پادشاهلرى اوله رق هپ عجم رسومى ، دبدبهسى ايله سلطنت سورن اسكى پادشاهلرك منقبهسى ايله عثمانلى پادشاهلرينك قولاقلىر طولشدر . حقيقه امويه امراسى استنا ايديلديكى كى اسلام مملكتهدى بويوك پادشاهلرك دبدبهسى ، داراى همان هپسى عجمانه ايدى . بوتون فارسى ، توركجه كتابلر عجم طرزنده احتشاملر ايله كوزلر قاماشدرييورلردى . بالطبع عثمانلى پادشاهلرى ، پاشالرىده فارسى يه شدتلى ميل كوسترديلر . چونكه او قودقلىر خواجهلر عجم ادبياتنده احاطهلى ذاتلر ايدى . حتى او قدر رغبت وارايدى كه ايرانلى بير ذات استنبوله كلسينده بير سعاده مظهر اولماسين ، بو قابل دكيلدى . هر طبقه دن رغبت كوروردى . حتى ديار بكر ، ياخود بغداد كى بير محلدن غايت عالم ، آتشزبان شاعر ، قنون غريبه يه واقف بير ذات استنبوله كلوب ايرانلىلره رغبت اولنديغنى بيلديكندن كنديسنى شيرازلى كوسترمش . چوق حرمت كورمش ، بويوك منصبه ايرمش . عالملى ، شاعرلى كندينه مسخر ايتمش . فقط صوكره

کندیسک ایرانلی اولمه دینی، کندی وطنداشمنز اولدینی تحقّق ایدنجه اویله بیر حقارت و رزالتّه مملکتدن آشیرلمش که نامی، نشانی، ذره قدر بیر اثری بیله قلماش. علم جهتی ده بویله. عثمانیلره اولا فارسی نژاد اولانلر خواجه لری ایتشلر. شقایقه شویله برکوز کزدیریلیرسه ایلك عثمانلی عالم لری خواجه لری اولان فارسی نژاد و یاماوراه النهرلی علمانک اثر لری ایله مشغول اولمشلر. صوکرده کندی تألیف لری اشاعه ایتشلر. ینه شقایق کوسترکه اک زیاده اوغراشدیق لری علوم آلیه، منطق و کلامدر. عرب علماسی، عرب تألیفاتی او ائنده رواج بولما مشدر. اونکچون مفسر، محدث غایت آرز جیقمشدر. واقعا بالاخره عربستانک فتحندن، خلافت عظمی منصب جلیلی عثمانلی خاندانته میسر اولدیق دن صوکره عرب علماسی، تألیفاتی ده کلدی. فقط بیر کره مشرب فارسی رسوخ بولمش اولدی.]

اُرطغرغانه

بیتمدی

تاریخ و آمار عقیقه

مورخ مصطفی جنبانی افندی

عثمانلی مورخلرینک مشهور لرندن فاضل، مدقق برذات اولوب (بروسه) ده اختیار اقامت ایدن (آماسیه) لی (امیر حسن) افندینک اوغلودر. کنیه سی (ابو محمد مصطفی ابن السید حسن ابن السید سنان ابن السید احمد الحسینی) اولق اوزره مضبوطدر. علوم آلیه و عالییه مولانا (ابوالسمود) دن بالتحصیل استانبول، بروسه و ادرنه مدارسندّه تدریسی ا کمالدن صوکره مسلك حکامه کچه رک (حلب) قاضیلکنه نصب اولوندی.

و اواخر مأموریتده خسته لهرق یرینه برادری (سمودی) افندی تعیین ایدلدی. برادرینه ملاقاتندن بر بوجوق سنه صوکره (۹۹۹) سنه سی ایچنده